

VRTEC

1934-1935

10

LETNIK 65

VSEBINA 10. št.: Naš veliki praznik se bliža — Maruška (Konec) — Zgodaj začne žgati, kar kopriča če postati (V. Jagodič) — Franček in Janez (Lasbacher Fr.) — Mladí stražarji: Naši sosedje in naša obramba na Jadranu (Dr. K. C.) — Opazuj! — Književnost — Kdo je urnejši? Uganke.

Matija Čop.

Ob stoletnici smrti njegove.

(Slika na I. strani ovitka.)

6. julija letos bo sto let, ko se je ponesrečil sloveči naš »poliglote« = mnogojezični učenjak, Matija Čop. Naj v spomin temu odličnemu jezikoznancu našim Vrtčarjem podamo kratek životopis.

Rodil se je v žirovnici na Gorenjskem 26. jan. 1797. Oče mu je bil kmet in voznik, ki je poslal svojega prvega sina v šole v Ljubljano. Matija je bil vseskozi odličnjak. Hotel je postati duhovnik in bil sprejet v bogoslovno semenišče. Ko je pa sprevidel, da nima pravega poklica, se je poslovil. Usposobil se je za profesorja srednjih šol. Služboval je na Reki, v Lvovu in v Ljubljani. Končno je sprejel službo knjižničarja na licealni knjižnici v Ljubljani. Življenja nit pa mu je kmalu prestrigla nesrečna smrt: utonil je pri kopanju v Savi blizu Ljubljane.

M. Čop je bil izredno nadarjen, pa tudi vedoželjen — takorekoč volk na učenost. Tičal je neprestano v knjigah. Priučil se je tujim jezikom. Že kot dijak jih je obvladal 6. pozneje pa vsaj razumel še novih 15 jezikov. — Slovenskega slovstva sicer ni posebno obogatil: pač pa je imela »Kranjska čbelica«, ki nje vsebine niso vsi odobraval, v njem sotrudnika in zagovornika.

Pismo uredništva.

Zaključujemo letnik 1934/35. Vsem, ki so »Vrtec« gojili, podpirali z naročbo, ga širili z besedo in z nabiranjem odjemalcev, mu dopisovali, iskreni: Bog plačaj!

V septembru, ob pričetku novega šolskega leta se bomo zopet pozdravili.

Da bo z naročnino in plačevanjem lažje šlo, naj skuša vsak naš dosedanji prijatelj (naročnica) že med počitnicami nekaj dinarjev shraniti. Močno bomo pa hvaležni, če pridobi vsak dosedanji »Vrtčar« vsaj še eno osebo, ki se naroči na naš mladinski vzgojni list. Le na ta način bo list izhajal brez nevarnih pretresljev; kajti odkrito povemo, da so doslej podaljševali »Vrtec« življenje z izdatno podporo le vneti in dobri mladinoľjubi.

Preglavice delajo lastništvu zamudniki in pozabljivci, ki list sprejemajo, za plačilo so pa počasni in počasni; nemalo jih je, ki na to uho (plačaj!) nič ne slišijo. Naj se vsaj zdaj vzdamijo, da jih pozneje ne bo vest pekla.

Prijeten oddih vsem v mesecih juliju in avgustu.

Uredništvo in upravništvo.

Ugankarjem. Kdor je pravilno rešil vse uganke in je bilo njegovo ime med reševalci natisnjeno, naj to upravi sporoči do 10. junija obenem z rešitvijo ugank v tej številki. Izvzeti sta dve uganki, kakor smo sporočili že v 9. številki: »Carobni krog« in »Zidaj!«. Pa bi mogli izvzeti še »Česalnik« v 9. številki, dasi je samo eno ime manj znano; sestavi se pa lahko iz preostalih, označenih črk.

»Vrtec« stane za vse leto Din 15.—, s prilogo »Angelček« Din 20.—. Izdaja in tiska Jugoslovanska tiskarna r. z. z o. z. v Ljubljani (K. Čeč). Urednik Janez Pucelj, župnik na Ježici. — Uprava »Vrtca« v Ljubljani, Kopitarjeva ulica 2 (H. Ničman), sprejema do preklica tudi dopise.

ŠT. 10 1934/35 VRTEC LETNIK 65

Naš veliki praznik se bliža.

Priprave za Euharistični kongres napredujejo od dne do dne. Časopisje skoraj vsega katoliškega sveta omenja v tem času našo euharistično slavnost, ki bo združila v Ljubljani velikanske množice vernih častilcev svetega Rešnjega Telesa iz vse Jugoslavije, pa tudi mnogo udeležencev iz tujine. Prav posebno se vesele onih dni naši mladi prijatelji Jezusovi, ki bodo napravili presveti Euharistiji posebno proslavo in dali kongresu ljubko obeležje.

Za kongres se zanima s prav izrednim veseljem sveti oče Pij XI., ki je določil primasa (prvega škofa) poljskega naroda, kardinala Avgusta Hlonda za svojega zastopnika na kongresu. To je še prav posebna odlika za nas, saj se navadno ne zgodi, da bi na pokrajinskih kongresih poglavarja svete Cerkve zastopal kardinal.

Tudi naša državna oblastva se zavedajo, kako važen je naš kongres. Minister za promet je dovolil udeležencem kongresa polovične vozovnice po železnicah. — Nj. kralj. Vis. knez-namestnik Pavel je pa daroval iz svojega za kritje stroškov 20 tisoč dinarjev.

Ko želimo, da bi se vse, kar je določeno na sporedu kongresa, srečno, lepo in častno izvršilo, pa tembolj prosimo Boga, da bi se v naših srcih naselila, okrepila in utrdila ljubezen do presvete Euharistije, in da bi se zlasti naša mladina oprijela pogostnega svetega obhajila in se tako utrdila za nevarnosti in boje, ki jo čakajo v življenju.

P. J. Stahl — A. A.:

Maruška.

(Konec.)

XX.

Poslednja venca.

Vse se je bilo ponesrečilo, vse je propadlo.

»Je še dolga pot?« je vprašala Maruša.

»Si hudo izmučena, draga moja?« jo je vprašal veliki prijatelj.

»Ne, nisem. Le vedeti hočem, ali bova še dolgo hodila.«

»Hvala Bogu, ne bova. Ali vidiš tisti gozd na desni? No, dobro! Tam bova počivala. Toda, otrok moj, s tvojimi močmi je pri kraju!«

»Ne, ne! Pravim ti, verjemi mi, da ne.«

Toda mož vidi, da bi utegnila omagati, zato jo vzame v naročje, da bi jo nesel.

»Ne, ne, nočem, da bi me še nosil!« je vzkliknila. »Saj si bolj truden kot jaz. Nočem, ne maram!« Sama sebi je govorila: »To je sramota, da bi nosili človeka, ki se je že toliko bojeval, ki je zmagoval in bil premagan, ko še malo ni ranjen.« Končno je le priznala, da bo tako prav.

Dan se je začel nagibati. Sonce ni več tako pripekalo. Steza se je vila zdaj med njivami ječmena, rži in pšenice, ki jih vojska še ni opustošila, zdaj skozi gozdiče polne svežega vzduha. Ptici vseh barv, metulji najrazličnejših vrst in roji divjih čebel so se spreletavali in brenčali, kot bi se nič na svetu ne bilo spremenilo. Njihova mala Ukrajina je ostala nedotaknjena in ni slutila ničesar. Sončni žarki, ki so sinoči nedaleč odtod obsevali krvave poljane, so silili skozi listje. Na koncu poljane se je pojavila vasica; hišice so se belile med vrtovi in sadovnjaki.

Prišla sta na polje. »Joj, koliko plavice!« je vzkliknil prijatelj. »Poglej vendar, Maruša! Nikoli jih še nisva videla toliko in tako lepih!«

»Veš, Maruša, privileglo se nama bo, če malo sedeva. Z drobnimi prstki mi boš splekla iz plavic lep venček.«

Iztegnil je dolgo roko in začel trgati plavice, ki jih je dosegel.

»Ne trgaj jih s prekratnim pecljem!« mu je rekla Maruša. »Pripravnnejše bodo za venec in tudi trdnjši bo.«

Veliki prijatelj ni bil preveč spreten. Včasih je izpulil kar cel šop, da bi imel dolge peclje. »Ne smeš takol!« ga je karala Maruša. »Če izpuliš korenine, ne bodo več pognale. Kako bi te oštela moja mati!«

»Četlic res ne znam lepo nabirati,« je dejal stari junak.

»Dovolj jih je, dovolj! Toliko si jih natrgal, da ne vem, kam bi z njimi.«

Veliki prijatelj je z zanimanjem opazoval zdaj delo drobnih prstov, ki so spletali vence, zdaj Marušin obraz, ki se je naenkrat zresnil.

»No, kaj premišljuješ, otrok?« jo vpraša. »Spomnila sem se plavic, ki rastejo okrog naše hiše, in vencev, ki mi jih je spletala mama, ko sem bila še majhna.«

Čečvik jo je ustavil: »Da, kje je?«

»Komu ne bi bilo hudo?« je dostavila. »Le ptiči so brezskrbni, ki jim ni mar, kaj se med svetom godi.«

Deklica je vstala. Nadaljevala sta pot. Nista še dolgo hodila, ko zapazita vasico.

»Vidiš to vas, Maruša?« jo je vprašal veliki prijatelj.

»Da, vidim jo,« je odvrnila.

»Velika je, kajne?«

»Da, velika se mi zdi.«

»Da, mnogo vasi je velikih v naši nesrečni Ukrajini. Veliko je v njih ženâ, mater, sestra in zaročenk, pa tudi otrok, ki žalujejo; kajti po tej in po drugih stezicah so odšli njihovi možje in sinovi, njihovi bratje na vojsko.«

Hodila sta še dolgo, a molče.

Iz daljave sta videla gozd, naglo sta se mu približala.

»Tu sva,« je rekel veliki prijatelj, razmikal veje in prodiral v hosto. »Brž bova našla goščo, kjer bova iznova počivala.«

Imel je svoj cilj, kajti skrbno je pretaknil vsak grmič in prisluškoval ob vsakem šumu, da poišče na tleh in na trati sledove ali znamenja, ki jih je hotel odkriti.

Slednjič se je pred njima odprla jasa, kjer sta se ustavila.

»Odpočij se, Maruša! Vidiš to trato, ta mah? Sédi pod hrast! Tisoč let je morda star. Vse je videl in še ni padel.«

V resnici je bil hrast veličasten. Na vse strani je raztezal velikanske veje, pod njim je bil prijeten hlad.

Prav zraven tega orjaka je ležalo na tleh od let podrto deblo drugega hrasta. Veliki prijatelj ga je ogledoval in začel misliti:

»Sekira se ga ni nikoli doteknila. Nikoli ni okusil nasilja ljudi, še strela ga ni nikoli oplazila: a glej, zdaj leži na tleh. Tako gre vse, kar živi na zemlji, po poti minljivosti. Toda iz prahu in prsti hrasta bo zrastle nova mladika. Celo stvari vstajajo v mahu od mrtvih!«

Otrok ga je začudeno poslušal, obenem pa zapazil na golem debelu starega hrasta skoraj enak venec iz plavic, kot ga je bila spleta sama. Čudovito! Odkod to? In plavice so bile še skoro čisto sveže.

Maruša ga pokaže velikemu prijatelju. Ta pa se ni prav nič začudil. Prijel je venec in ga vrgel Maruši na kolena in rekel: »Tebi, Maruša, povem lahko vse. Venec nama naznanja, da kmalu ne bova sama v gozdu. Prijatelji so že na poti. Nenadoma se je globoko iz gozda slišal žvižg.

»To je mladič, brez dvoma,« je rekel veliki prijatelj. »Njegov glas še ni čisto razvit. Očeta bi bilo bolje slišati. Čuj Maruša! Poskusil bom temu novincu dati dober nauk!«

Položil je prste na ustnice in z njimi tako rezko zabrlizgal, da bi ga ne preglasila najmočnejša ptica pevka v gozdu. Kmalu je bilo slišati odmev. Od treh strani so mu odgovarjali slični kliči.

»Ne vznemirjaj se!« je rekel Čečvik Maruši. »Saj vidiš, za kaj gre. Nekaj časa te bom moral pustiti samo. Ostani tu in ne hodi drugam! Kmalu se bom vrnil pote. Ne zapuščaj svojega mesta!«

»Ostala bom,« je odgovorila Maruša in si mislila: Prijatelji so, ki jim daje ukaze ali navodila.

Veliki prijatelj je razmaknil vejevje in si delal pot v goščavo. A spomnil se je nečesa in se vrnil. Še enkrat je hotel videti junáško tovarišico.

»Nikar se vdati žalostnim mislim,« ji je rekel.

»Ne, ne bom žalostna,« je odgovorila Maruša. »Odločna bom!«

Veliki prijatelj je izginil v globinah gozda.

XXI.

Prestreljeni robček.

Maruša je preudarjala, zakaj ljudje škodujejo drug drugemu, namesto da bi se ljubili med seboj. Ali moj oče išče prepira s svojimi sosedi? Še na misel mu ni prišlo, da bi kdaj vzel drugemu polje in hišo. Zakaj nam hočejo ugrabiti Ukrajino? Rodovitna in najbogatejša dežela je, to je res. Ali je to potem upravičen razlog, da preženejo iz nje tiste, katerih lastnina je?

Moj Bog! Kdaj bodo vsi ljudje dobri in res dobri?

Globok mir, senca in sveži zrak jo je telesno zelo poživil, ker je bila izmučena od naporne hoje.

V gozdu je postajalo mračno. Nevidna roka je počasi zavila vse zelene velikane v ogromen črn plašč.

Maruša se je v strahu dvignila.

Izenada pa so od vseh strani zagrmel puške. Počilo je mogoče več kot tisočkrat. Videti je bilo, da se je po vsem gozdu obenem vnel boj. V desetih minutah, ki so se deklenci zdele silno dolge, je bilo vse končano.

Še daljši in še mučnejši se ji je pa zdel nesrečni molk, ki je nastal po bojnem vpitju.

Maruša si je mislila: »On, on je tudi sredi ognja.« Oborožen je bil in je hotel utreti našim pot preko meje. A v tem gozdu so jih presenetili. V božjih rokah smo. Od Boga čakajmo svoje usode!« Sedla je pod veliki hrast in molila za vse, ki jih je ljubila. Vsa zatopljena v gorečo molitev je baš prosila: »Gospod, daj, da ga bom še videla!« Zdelo se ji je, da sanja, kakor da se pregiblje listje in pokajo veje. Toda saj ni sanjala; šumelo je blizu, prav blizu, komaj nekaj korakov od nje. Nenadoma so se veje razmaknile in prikazal se je veliki prijatelj. Bog ji je izpolnil željo. Toda, ali je to resnično veliki prijatelj ali je le njegova senca? Tako bled je bil njegov obraz, da je deklizi vzklík veselja, ki je prišel iz otroškega srca, skoraj zamrl na ustnicah.

»Maruša, ali vidiš ta rdeči robec?« je zaklical.

»Da, vidim ga.«

»No, dobro. Peljal te bom na rob gozda in ti pokazal pot. Hodila boš naravnost, dokler ne prideš do polja, z ajdo posejanega. Črez polje pelje steza. Po stezi prideš do mostiča. Na tem mostu boš izpustila oba venčka. Z druge strani mostu boš opazila na levi za malim mlinom gozdič, ki bo iz njega prišel mož. Če ti poreče: 'Dobri Bog naj ti pomaga!', mu boš odgovorila: 'Dobri Bog mi je pomagal!' in mu daj ta robec! Si me dobro razumela, Maruša?«

Počasi je govoril veliki prijatelj, počasi, kot ni imel navade. Bolj in bolj je bledel.

»Ranjen si!« mu je rekla Maruša. »Ranili so te!«

»Majhna praska, Maruša; jutri je ne bo več. Pojdi, ljuba moja, pojdi!« Prijel jo je za roko.

»Kako imaš mrzlo roko!« je vzkliknilo dekle.

»Ne misli na mojo roko, srček. Hiti! Najprej pusti na mostu oba venca in potem daj robček možu, ki bo prišel iz gozdiča, če te bo ogovoril: 'Bog ti pomagaj!' Pogum, Maruša! Gre za rešitev junaških branilcev, ki so še ostali v Ukrajini.«

Veliki prijatelj je hotel delati Maruši pot, pa ni imel moči. Ko je Maruša videla, kako je slab, ji je oledenelo srce.

Nenadoma sta dve mišičasti moški roki razmaknili veje. Presenečena dekliza je skočila pred prijatelja, misleč, da mu grozi nevarnost.

»Ne boj se, Maruša!« ji je rekel Čevčvik. »Prijatelj je, zanesljiv in zvest prijatelj.«

»To je moj tovariš Peter,« je rekel Čevčvik. »Oglej si ga, kakšen hrust je tudi on.«

»Peter! Ne misli name, temveč na druge! Na vsak način je treba preprečiti, da ne padejo v to vražjo zasedo.«

Veliki prijatelj je še enkrat ponovil naročilo Maruši in ji izročil robec. Maruša je vzela robec in mu rekla: »Storila bom vse, kakor si mi naročil.« Ko se je Čevčvik poslovil, je Maruša opazila, da ima krvave rokave.

»To je tvoja kril!« mu je rekla. »Kje si ranjen? Ali na roki? Daj, da ti jo obvezem.«

»Bodi pametna, Maruša! Zavoljo krogle, ki je priletela v roko, pač ni treba imeti skrbi. Saj nismo odšli na pot, da bi se nam dobro godilo. To bo uredil Peter. Hiti, kar moreš. Če se ti posreči, da prineseš robec tistemu, ki ga pričakuje, boš storila veliko, dobro delo. Čakaj, daj robec na glavo. Hitreje in od daleč ga bo zagledal.«

V tem hipu se je čul strel in za njim še drugi. Od desetih strani se je hkrati zaslišalo streljanje. Ni bilo blizu, a tudi ne daleč.

»Vrnili so se v gozd, vrnili z nabitimi puškami.« je rekel Peter. »V petih minutah so lahko pri nas.« Lev se je vzravnal. Peter mu je dal samokres v roko, ki je bila še zdrava.

»Slišiš?« je rekel Čečvik Maruši. »Teci, kar moreš, in na vse drugo pozabi. Gre za Ukrajino.«

Maruša je stekla kot puščica. Ko pa je prišla na stezo, ki vodi čez ajdovo polje, in je morala zaviti s poti, se ni mogla vzdržati, da ne bi še slednjič pogledala njega, ki ga je s toliko žalostjo zapustila.

Ajda je že za njo. Glej mostič! Položila je nanj oba venca. Na uho ji je nenadoma udaril zamolkel šum, ki je bil vedno glasnejši. Od daleč je bilo videti, da se bliža Tatar. Maruša je šla čez most. Venca sta na njem. To je dobro. V bičevje se skrije. Jezdec je prihajal in spustil vajeti. Ali je kaj zapazil? Upa, da ne. Komaj je Maruša napravila nekaj korakov v bičje, počí puška. Rdeči robec in lepa glavica, ki jo je pokrival, sta padla med trstje.

Tatar prijezdi na most. Na tleh opazi dražestno telo. Otrok je! A kaj je ta rdeči robec, ki ga ima na glavi? Kos blaga, ki ga je njegova krogla prevrtila. Ni vredno, da bi ga snemal.«

Brž požene konja in zdirja dalje.

Nastala je tišina, kakor bi se ne bilo nič zgodilo.

Medtem je prišel počasi iz gozdíča, ki naj bi ga Maruša našla, kmetič, ki je nosil težko breme. Stopil je mimo mlina, ki se je ves kopal v srebrnih luninih žarkih. Še malo ni slutil, da še pravkar ni bilo varno hoditi po tej cesti.

Pride na most, zagleda oba venca, ju pobere in obesi na tovor. Pri tem se zagleda v bičje. Kaj neki se tam rdeči? Zavzame se. Deklico, mlado, blede opazi. Ena noga ji leži v vodi. Poklekne. Mrtva je. Truplo dvigne in ga potegne na breg. Polna luna sveti. Kmetič presunjeno gleda nežni obraz, ga prekriža in pravi: »Naj ti pomaga dobri Bog!« A deklica ne more odgovoriti: »Bog mi je pomagal.« Kmetič se dvigne, pozabi na tovor, prime in obdrži le venca ter odhiti. Kam se mu tako mudi? Tja za mlin, v gozd. Rdeči robec in venca sta prišla v prave roke. Maruša je izvršila svojo nalogo. Poslednji zvesti prijatelji in velika prijateljica so rešeni.

XXII.

Slava premaganim.

Dolgo, dolgo je že preteklo, odkar se je izvršila ta zgodba, a še danes stoji v Ukrajini velik grič in na njem mogočen križ iz rožnatega granita. V ta križ je vklesano ime:

Maruša.

Ta grič se imenuje Korgan, t. j. dekliški grob. Na tem griču rasto rože, ki jih ni najti nikjer drugod in uspevajo le tu. Pravijo jim »marušice«.

Ob tihih večerih pripovedujejo o kozaku, ki je sam z eno roko — drugo je izgubil v boju — zgradil ta grič. Le majhen deček, Taras po imenu, mu je pomagal. In ta junak je po končanem delu osivel in vse ostalo življenje prejel ob vznožju griča: tako jočejo le junaki. Iz vse dežele romajo dečki in deklice na grob male deklice v spremstvu svojih staršev. Tja prinašajo venčke in svetinje, ki so jih skovali Maruši na čast.

Na! Odpri usta!

Zgodaj začne žgati, kar kopri va če postati.

Iz življenja T. S. povzel V. Jagodič.

(Konec.)

Ko so obrali kuri do kosti, je privlekel Miha iz žepa cigarete. Vsakemu je ponudil eno. Prižgali so ob žerjavici in puhili v zrak.

Zdelo se jim je, da so možje.

Miha je bil vsega tega navajen. Toda Tone, Janez in Jože mu niso bili enaki. Puhajo in puhajo, kar naenkrat se jim pa zazdi, da so se jim prebudile pečene kure v želodcu in da silijo na dan. Najprej je pogledala skozi usta Tonetu, potem Janezu, nato pa še Jožetu.

Preden so se razšli, so se zmenili, kdaj se spet snidejo. In res se je tako zgodilo. Miha je poskrbel za pečenko, Janez pa za vino.

Ko se je Tone vrnil domov, mu je bilo zelo hudo. Ves je bil bled in se je tresel. Ko ga je vprašala mati vsa zaskrbljena, ker ga tako dolgo ni bilo domov, se je izgovarjal, da se je preveč najedel robidnic in da mu je slabo postalo. Zaradi gob je pa povedal, da jih ni nič dobil. Njegova mati je bila predobra in mu je vse verjela.

Prišel je spet čas učenja. Lepega popoldneva, pred Miklavževim večerom, gresta z bratom Petrom spet v šolo. Sonce je sijalo in Petru se je kar bleščalo od svetlobe.

»Veš kaj, Peter,« pravi Tone bratu. »Stopiva rajši v hosto. Meni se ne ljubi učiti.«

Peter se je izgovarjal: »Kaj pa če izve oče, da nisva bila v šoli.«

»Kako bo izvedel, saj naju ne bo nihče videl.«

Peter je še okleval, potem pa se je vendarle vdal in šla sta v hosto. Ko sta prišla zvečer domov, ju oče vpraša:

»No, kako je bilo v šoli.«

»Dobro,« odgovorita oba hkrati.

»Ali sta vse znala, kar sta bila vprašana.«

»Vse,« odgovorita spet hkrati.

»Pa prav čisto vse,« nadaljuje oče.

»Vse,« pravi Tone, Peter pa obmolči.

»Kakšen red si dobil, kaj misliš,« vpraša oče Toneta.

Tone pogleda očeta malo postrani in reče, kolikor je mogel odločno: »Dober!«

Oče pomoli Tonetu pismo pod nos: »Čitaj!«

Ko sta videla, da oče ve, kako je bilo z njuno šolo, se oba spustita v jok. Palica jima je pošteno pomerila hlače, nato sta pa morala v kot klečati.

Bilo je pa tako. Tonetova učiteljica je bila silno natančna. Ko je videla, da dečka ni v šolo, je poslala nekoga s pismom domov. In tako je izvedel oče in ju ujel na laži.

Mesto da bi šla tisti večer miklavževat, sta morala klečati v kotu in pretakati bridke solze. Pa vse to je Tonetu kaj malo pomagalo. Bilo bi še kako, a tisti vražji Miha mu ni dal nikdar miru.

Minilo je leto. Tone je dovršil razred komaj z dobrim uspehom. Mati je bila žalostna, oče pa hud. Pa vse ni nič pomagalo. Tone je ostal Tone. Če je kdaj sklenil, da se bo poboljšal, je že zopet zažvižgal Miha na vasi, pa so šli dobri sklepi po vodi.

V petem razredu je Tone zaostal. Tudi drugo leto ni pokazal nobenih uspehov. Dočim je Peter stopil od tistega nesrečnega Miklavževega večera

na boljše pot, je Tone čisto odpovedal. Oče se je odločil, naj se gre učiti obrti. »Ker se nisi hotel v šoli učiti, boš pa poskusil z obrtjo,« ga je nagovoril oče.

»Za krojača pa grem,« se je odločil Tone.

Postal je krojaški vajenec. Krojaštva se je oprijel z dušo in telesom, kakor je sam zatrjeval očetu. Mojster se mu je kar čudil, tako je bil priden. Tudi oče in mati sta ga bila vesela.

Toda Miha je navadil Toneta kaditi cigarete, piti vino in še drugih takih nevarnih stvari. Tone je hodil tudi v dve uri oddaljeno mestno obrtno šolo. Tam je našel nove tovariše in se z njimi pobratil. Bili so starejši od njega, zato jih je poslušal v vsem, karkoli so mu ukazali. Kadil in pil je dalje, ne oziraje se na mojstrove opomine. S svojimi tovariši je začel uganjati tudi vsakovrstne neumestne šale in burke, ki kar nič niso v ponos in dobro ime takih mladih fantov.

Za vse pa, tako za cigarete kakor tudi za vino, Tone ni imel denarja. Njegov mojster je tudi kadil. Tone je vedel, kje ima cigarete, zato si jih je »izposodil«, seveda brez dovoljenja mojstrovega. Mojster je to opazil in ga posvaril, pa ni kar nič zaleglo. Tovariši so izvabili Toneta tudi v kino. Zato je bilo treba spet denarja, ki ga pa Tone ni imel. Kaj naredi? Zlo na zlo. Ko je nekoč nesel izgotovljeno obleko k neki stranki, smukne za grm in hitro popravi račun tako, da ga je zvišal za 20.— Din. Načrt mu je uspel. Tone je dobil denar za kino. Ko se mu je to obneslo, je ukradel mojstru tudi uro in jo prodal. Napotil se je v mesto. Ko se je proti večeru vrnil, je našel mojstra silno jeznega. Takoj je vedel, kaj to pomeni. Mojster je stopil predenj in mu pomolil račun pod nos.

»Fant, ali si si že tako globoko padel? Poznaš to?« Tone je molčal in gledal v tla. Zdaj ga je bilo že kaj malo sram. »Ali si res mislil, da bo ostalo vse prikrito? Zmotil si se temeljito. Vsaka stvar pride enkrat na dan.« Tone je še vedno molčal in gledal v tla. »Se bova že še jutri zmenila,« je zaključil mojster.

Tone pa ni čakal drugega dne. Odločil se je, da jo odkuri, še preden bo zora. To je tudi storil. Ko je bilo v hiši že vse mirno in ni nihče več bdel, je stopil Tone v delavnico, vzel kos blaga, bilo ga je ravno za eno obleko, delavsko knjižico, nato pa še listnico s 300 Din. Vzela ga je noč. Mojster ga ni videl nikdar več.

Tone tudi domov ni šel. Stopil je na prvi vlak in se odpeljal. Tako se je Tone Skok podal na pot, ki vodi v mlakuže in nesrečo. Bal se je, da ga ne bi izsledili. Ni sicer vedel, ali ga je mojster javil orožnikom ali ne; toda ker ni bil gotov, si je poiskal dela pri nekem mestnem podjetju. Delal je ves dan, pa zato tudi dobro zaslužil. Pa kaj, ko ni znal štediti. Ko je prišla sobota, je šel skupno z delavci v gostilno, kjer so vse zapravili. Kar mu je ostalo, je porabil za kino in cigarete. Ko je prišel mesec okrog, ni imel ničesar, s čimer bi plačal hrano in stanovanje. Izposojeval si je denar, dokler mu ga je kdo kaj hotel zaupati.

Ker je bil najmlajši, je delavcem služil tudi za sla. Nekoč mu je bila izročena večja vsota, da bi plačal delavcem hrano v skupni kuhinji. Ko je začutil pri sebi denar, se ga je kaj hitro lotil skušnjavec, ki ga je nagovarjal, naj pobegne z denarjem. To je tudi storil.

Po tej tatvini se je potepal dolgo časa okrog. Ko pa mu je denar pošel in se mu ni ljubilo več delati, je prišel beračiti.

Doma nista vedela ne oče ne mati, kod hodi njih izgubljeni sin. Oče je moral iz svojega denarja poravnati vso škodo mojstru. Jezil se je na svojega sina, še bolj ga je pa skrbelo, kod hodi in kaj počne. Med tem časom pa

je Tone že tako daleč zabredel, da je koval načrte za vlom. Na svojih grešnih potih je dobil tudi tovariša postopača enakih let, ki se je z njim dogovoril za večji vlom, ki sta ga izvršila ponoči, ne da bi ju bil kdo ujel.

Po vseh teh pustolovščinah se je zahotelo Tonetu po domu. Po štirih letih, ki so minili od zadnjega svidenja, se mu je res stožilo po starših. Sedel je na vlak in se odpeljal proti domu. Na domači postaji je izstopil. Bilo je okrog polnoči. Ko je šel skozi vas, ni srečal žive duše. Ozrl se je na hrib, kjer je stala hiša njegovega očeta, pa se mu je kar inako storilo. V oknu je bila še luč. Ugibal je, ali bi šel ali ne. Kaj poreče mati? Kaj oče? Bilo mu je tako tesno pri srcu, da bi se najrajši zjokal. Ko je prišel čisto do hiše, je slišal rahel šum in takoj vedel, da mati še bdi in snaži pod. V hišo se ni upal. Čakal je. Ko pride mati iz sobe s smetišnico v roki, ga opazi in se močno prestraši. Tone bi ji rad dal roko, pa ga je bilo sram.

»V kuhinjo stopi,« mu je rekla mati molče.

Tone ji je sledil.

»Za mizo sedi,« je spet rekla mati.

Tone je ubogal. Če bi mu bila rekla takrat, naj vtakne roko v žerjavico, pa bi bil storil. Nič nista govorila. Samo molčala sta.

Čez kake pol ure se vrne oče. Bila je sobota. V gostilni je ostal čez čas. Ko pogleda Toneta, se mu izbuljijo oči, hoče nekaj reči, pa mu beseda zastane v grlu. Nato dvigne roko, da bi udaril; v tistem trenutku pa priskoči mati in zadrži udarec. Tone pogleda v očetov obraz, vstane, stopi v vežo in čez prag. Vzela ga je noč.

Mati se ni mogla vzdržati. Stekla je na prag in klicala v temo:

»Tone! Tone!«

Tone je bil že daleč. Obrnil se je, pljunil in zaklel.

Oče je klical materi: »Pusti ga, saj ni več naš!«

Tone pa je šel v gostilno in se napil. Pozneje so pisali časopisi, da je za denar ubil človeka.

Prijeli so ga, uklenili in odvedli v ječo. V ječi ga je sprejel paznik, odpeljal v klet, kamor zapirajo najtežje zločince, in zaprl težka vrata. Na tablico, ki je visela na vratih, je bilo zapisano: Tone Skok — tatvina, vlom, umor.

Do tu mi je zgodba o Tonetu Skoku znana. Kako pa se je pozneje zgodilo, res ne vem točno.

Čital sem pa nekje tole: »Včeraj zjutraj je bila izvršena smrtna obsodba nad zločincem, ki ima na vesti več hudih grehov, med drugimi tudi umor. Ko je stopil pod vislice in so ga vprašali, če bi še rad kaj povedal, je izjavil tole: »Sporočite očetu in materi, da ju prosim odpuščenja. Kriv sem. Če bi bil vedno resnico govoril, bi tako daleč nikoli ne bil zašel.«

Bržkone je bil to Tone Skok. Ne vem pa ne zagotovo.

Franček in Janez.

Franček in Janez sta bila součenca, sosedu, velika prijatelja.

Hrib, ki je na njem stal dom Frančkovega očeta, in pobočje, kjer je bil kakih pet minut oddaljen dom Janezovih staršev, se jima je zdel raj na zemlji. In v tem rajju sta živela z Janezom srečna, kot Adam in Eva svoj čas. Zlasti svet Janezovih staršev je bil njuno kraljestvo, kraljestvo njunih sanj, njunih iger, njunih vojsk itd. Nikdar nista mislila, kaj ju vleče drugega k drugemu, nikdar o tem govorila, le vsako priliko sta porabila, da sta bila skupaj.

Meja, ki jo je tvorilo visoko leščevje in ki je tekla vzdolž pobočja, je bila njuno shajališče. Tjakaj je pritekel Janez naproti Frančku, kadar se je ta spuščal po pobočju in z žvižganjem naznanjal svoj prihod. Do tja ga je zopet spremil, ko se je vračal domov. To leščevje je slišalo nekaj modrih in nemodrih iz njunih ust, slišalo nekajkratov njuni razposajeni smeh.

Uboge veverice! Po tem leščevju so prihajale iz gozda na tepke in orehe. A slabo so zadele, če so se prišle gostit, ko sta bila kje blizu Franček in Janez. »Grevu veverice vetrit!« sta dejala, pobrala dolge preklje in šla nadnje. Pregnala sta jih z dreves v leščevje.

Malo nad hišo je izvirala močan studenec; voda se je odtekala v majhnem potočku mimo hlevov skozi sadovnjak. Tudi ta potoček jima je nudil lepo mero sreče. Poleti in pozimi, vedno je enako žuborel. In Janez in Franček sta ob njem našla enega izmed mnogih svojih otroških poklicev. Sama sta si postavila mlinček. Po vsem njunem kraljestvu se je moralo slišati, če mlini gredo. V ta namen sta jih opremila s »stopami«. V visokem glasu je odmevalo po dolini: klep, klep, klep..., ko so udarjala mala kladivca na steklene plošče. Jezovi, žlebovi, kolesa, stope — koliko dela, koliko popravil, koliko spreminjanja! Kaj čuda, če je pri tem Franček včasih pozabil iti domov.

Pod velikim kostanjem je stala stara opuščena peč za sušenje lanu pa tudi sadja. »Laniščenica« so jo imenovali. Ta laniščenica je bila njun grad, njuna trdnjava. Tukaj sta izdelovala loke in pušice, sulice in puške. Celo skladišče orožja sta imela tukaj. Bojevala sta se največ sama med seboj.

Tako ju je leščevje in potok, laniščenica in sneg, peč za kostanje in še marsikaj polagoma navezalo drugega na drugega, da se jima je zdelo, da se vekomaj ne moreta in ne smeta ločiti. Nobena beseda Frančkovega očeta ni bila tako trda, da bi je radi tega svojega prijateljstva ne požrl; nobena šiba tako grenka, da bi je za to prijateljstvo mirno ne prenesel. In vendar je bilo tega prijateljstva nekoč nenadoma konec.

Zakaj?

Nekega zimskega popoldneva je bil Franček zopet pri Janezu. Sanke so drčale, da je bilo veselje. A mraz ju je prisilil, da sta se zatekla v hišo. Tiste dni je Janezov starejši brat kuhal žganje. Tja v kamro sta se usedla k peči in rezljala nove lopate za mlinška kolesa. Zapeljivo je curljalo žganje v stekleno posodo. Duh žganja je Janeza ščegetal in ga zvalil, da je pomolil prst pod curek in ga potem obližnil.

»Franček, poskusi no, kako je dobro!« je potem zapeljeval še tovariša. Na srečo je prišel brat in zopet sta se lotila koles.

Drugi dan je Franček točno po dogovoru prižvižgal po hribu in Janez ga je čakal v leščevju. Tokrat ga je pa nenavadno skrivnostno povabil: »Ti, pojdi, boš nekaj videl!«

»Kaj?« je spraševal Franček.

»Boš že videl; kar pojdi!«

In Janez je peljal tovariša v skladovnico drv, Za tri zime in več jih je bilo naloženih. »Ali vidiš?«

»Kaj je to?«

»Povohaj,« pravi Janez, odmaši in pomoli Frančku pod nos.

»To je žganje«, de Franček prvi hip vesel. »Kje si ga pa dobil?«

»Ti si čuden! Kaj nisi včeraj videl, kje se to dobi? Veš, ko si ti odšel, sem jaz poiskal tole steklenico in jo držal pod cev tako dolgo, da je bila polna. Potem sem jo pa tu skril. Zdaj ga pa bova!«

In je napravil par krepkih požirkov. Zapeklo ga je po grlu in ustih, da se je bridko zakremžil; a zdelo se mu je, da je storil junaški čin in pogumno je ponudil zopet tovarišu: »Na, daj!«

Franček pa se je obotavljal: »Janez, to ni prav! Saj si ga ukradel. In pa, mi sploh ne smemo žganja...«

»Ne bodi avšast in pij!« ga je zavrnil nejevoljno Janez.

Sam ni vedel Franček, kdaj se je znašla steklenica v njegovi roki. Tisti hip mu ni prav nič več dišalo in vrgel bi steklenico stran; toda prijatelju Janezu se zameriti! In da bi se ta norčeval iz njega, da ne upal? Ne!

Ko sta polagoma izpraznila steklenico, sta zlezla iz drvarnice

»Jaz grem domov,« se je odločil Franček, namesto da bi šla postavljat mlin. Nič mu ni bilo prav v glavi in pri srcu.

»Saj si šele prišel,« ga je skušal zadržati Janez.

A Frančku ni dalo miru. »Ne, ne, grem! Doma so rekli, da moram kmalu priti.« Vzel je sanke in odgazel po snegu. Nič ni poslušal Janezovega vabila za drugi dan. V glavi mu je začelo šumeti, mraz in toplota sta se sprehajala po njem. Veliko daljša se mu je zdela tokrat pot domov in sanke veliko težje. Tudi noge so se mu nekam čudno zapletale.

»Samo, da bi bil kmalu večer, da bi šel spat; tako sem truden,« je mdroval. Naenkrat mu je zasmrdelo iz ust po žganju. »Joj, kaj bo, če ata

ovohajo, da sem pil žganje! Moral bom povedati, kje sem ga dobil in nikoli več ne bom smel k Janezu.«

Franček je imel veliko skrb za svoje sanke. Po uporabi jih je vsekdar lepo spravil. Tokrat jih je pa pustil kar v snegu za skednjem. Previdno je stopil v hišo, sezul čevlje in sedel s knjigo za peč.

»No, se imaš vendar enkrat nekaj učiti!« se mu je čudila mama.

»Imam.« Več ni upal govoriti.

Pa se je Franček takrat res »učil«, da še nikdar tako. Črke so se vrtele in plesale po knjigi, vrste se krivile, peč se je sklanjala nad njim, klop se je dvigala pod njim, zdaj na desni, zdaj na levi, ura je bila kdovekoliko. Franček je spoznal, pa si skoraj ni upal priznati: »Pijan sem«. Pri večerji je bil za čuda molčeč. Saj še dihati ni upal, da se ne bi izdal. Poleg tega pa še ta vest, ki mu ni dala miru. »Ukradeno! — žganje! — sem pil.«

Po večerji se je brž skobacal v posteljo. Poskusil je še moliti. Tudi to ni šlo. V sredi »Očenaša« je navezal konec »Častbodi«: »Zgodi se tvoja volja, kakor v začetku, tako zdaj in vselej in vekomaj. Amen«. Prekratek se mu je zdel ta »Očenaš«. Poskusil je še enkrat, in ker spet ni bil daljši, se je pač pokrižal in ulegel. Postelja se je zazibala. Vse se je zavrtelo okrog njega in v njem. Končno je zaspal. Toda žganje mu ni dalo vso noč miru. Kar je bilo do noči, to bi še pozabil, toda ponoči! Sanje! Groza! Nikdar jih ne pozabi.

Umr! je. Duša mu poroma v nebeške višave. Pride na nekak hodnik. Pred njim so velika vrata, levo in desno pa, kakor daleč vidi, stene. Pred vrati obstane. V glavi mu čudno šumi, noge ga niso nič kaj voljne nositi. Zdi se mu, da se te stene in vrata od časa do časa zazibljejo. Zave se: Umr! sem in pred sodnika sem prišel. Pa — pijan! Grozen strah ga obide. »Joj, kako se bo to končalo!«

V tem mu udari na uho klic: »Franček!«. Zdrzne se.

Plašno odpre zopet oči, da bi videl Sodnika Boga v nebeški svetlobi in ga poprosil usmiljenja. Toda čudo in veselje! Pred seboj zagleda svojega očeta, ki stoji z lučjo v roki ob postelji in ga kliče naj vstane, da se opravi in gre v šolo.

Široko odpira oči in ko se prepriča, da je res v domači hiši, v postelji, da je bil samo v sanjah pred nebeškim Sodnikom, vzklikne tako iskreno, kakor še nikdar v življenju: »Hvala Bogu!« Sicer je ves premočen, tako se je potil v strahu, sicer mu je glava še težka, toda vsaj živ je še, sojen še ne bo, ko bi najbrž sodba ne izpadla dobro...

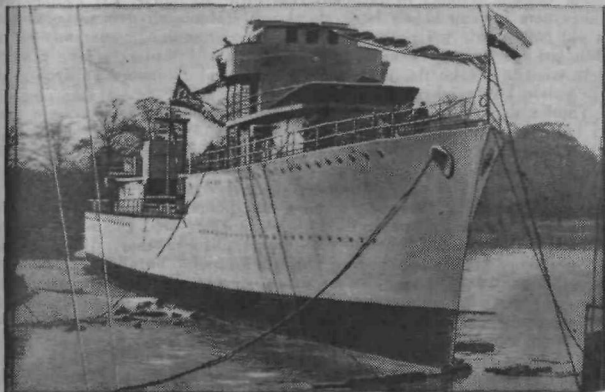
»Da se pa te sanje ne bodo kdaj uresničile,« tako je sklenil potem pri svoji jutranji molitvi, »ne bom nikdar več pil žganja. Pa prav zares nikdar več! Tudi k Janezu ne grem več, zakaj me je pa zapeljal!« Lasbacher Fr.

MLADI STRAŽARJI

Naši sosedi in naša obramba na Jadranu.

Najmiroljubnejši človek ne more v miru živeti, če sosed tega noče, pravi neki rek. Vsi si želimo miru; pa naenkrat pride kaj vmes in prej miroljubni ljudje postanejo bojeviti, sovraštvo zraste med sosedi, strast zatemni pamet in spopad je tu. Od nekdaj so že države smatrale, da se je

Jugoslovanska ladja 'Dubrovnik'.

treba pripravljati na vojsko, da se doseže mir. Tudi mi tujega nočemo, a svojega ne damo. Med naše najvažnejše posesti pa štejemo naš svet ob morju, kjer je naše okno v svet. Kdor bi segel po tem svetu, ta bi hotel naše uničenje. Zato mora obramba našega Primorja biti najvažnejša skrb naše splošne obrambe.

Med nami in Italijo je še mnogo težkih in nerešenih političnih vprašanj. Prizadevanj, da se ugodno rešijo, ne manjka. Toda ali se bodo in kako se bodo rešila, od tega zavisi mir na Jadranu.

Pri obrambi naše posesti na Jadranu so važne, zlasti naravne obrambne prednosti našega obrežja. Že površen pogled na zemljevid nam pokaže, da je Bog obdaril vzhodno jadransko obrežje z velikimi prednostmi pred zahodnim (italijanskim) obrežjem. Svetovna vojna pa je Italiji prinesla zelo važen, da najvažnejši del vzhodnega jadranskega obrežja, celoten polotok

Istro, Istrski polotok je kakor trn v Jadranu. Vsakdo, ki hoče vdreti v Jadran, se bo ob tem polotoku zbledel. Povsod v svetovnih morjih, kjer imamo take polotoke, so jih pomorski narodi utrdili s pomorskimi trdnjavami. Poglejmo v Evropi samo lego francoskih pomorskih trdnjav Cherbourga in Bresta, ali angleške utrdbe Gibraltarja, v Aziji pa Singapore in nekdanji Port Arthur!

Na južnem koncu Istre že iz najstarodavnejših časov obstoji trdnjava Pulj. Stara Avstrija je tu zgradila prvovrstno pomorsko vojno postojanko. Med svetovno vojno je v zgradbo modernih utrdb v Pulju, vrgla okoli 80 milijonov zlatih kron. Ves južni trikot Istre od Rovinja dalje je bila ena sama velika trdnjava. V trda kraška tla so bili izkopani od enega brega do drugega strelski jarki. Pred njimi so bile zgrajene v več vrstah žične ograje. Gosto grmičevje med ograjami je bilo na gladko posekano, da bi se ne mogel sovražnik neopaženo priplaziti. Visok hrib na vzhodnem obrežju (Monte Madona) je bil še posebej utrjen. Skozi hrib je bil izkopen predor, kamor so postavili topove, ki bi lahko popolnoma zaprli pot med Istro in otokom Cresom. Ponoči bi žarometi razsvetljevali morje. Pri Premanturi, na skrajnem južnem koncu Istre, sta skoraj stalno stali dve največji havbici (42 cm), ki sta pri poskušnji streljali z ogromnimi granatami, da jih je bilo pri poletu mogoče videti na daljavo 16 km. Kadar je taka granata zadela na trda kraška tla, je dvignila v zrak skale, kamenje in drobce, da se je videlo kakor izbruh ognjenika.

Vhod v naravno luko, kjer je stala nova vojna mornarica, v lepi vrsti štiri ladje velikanke (drednoti) z ogromnimi (30,5 cm) topovi, so zapirale barikade, sestojee iz na vodi plavajočih, z verigo med seboj povezanih brunov, od katerih je v morje visela mreža iz železnih obročev. Od vseh strani pa so ponoči in podnevi opazovali vhod v pristanišče.

Bilo je na Božič 1914. Drzen poveljnik pomorske podmornice, Curie imenovane, je priplul neopažen do majhnih otočičev pred vhodom v puljsko pristanišče. Ulegel se je na dno razmeroma plitvega morja in opazoval skozi periskop. Videl je pred seboj vojno luko, polno bojnih ladij; posebno drednoti so stali lepo v vrsti, kakor nalašč za torpediranje. Mimo njega je plula cela divizija (3 ladje) nadvojvodskega razreda. To so bile oklopnice, ki niso bile dosti manjše od drednotov. Lahko bi jih uničil s torpedi, a premagal se je. Šlo mu je za vse. Videl je, da se vhod skozi barikade nahaja vedno na istem mestu. Odločil se je, da udre pod morjem skozi vhod v luko in torpedira najprej drednote. Eksplozija drednotov bi bila gotovo tako strašna, da bi uničila ne le vse ladje, ampak tudi druge pristaniške naprave in celo arzenal (tovarno za potrebščine brodovja). Smel načrt! Toda, ko je Curie pod vodo plavala proti vходу, je naenkrat zadela ob mrežo — za nekaj metrov je podmornica zgrešila vhod — bila je ujeta. Mreža se uleže okoli ladje, ki ne more ne naprej ne nazaj. Dvigniti se mora. To gibanje zapazijo straže pri obrežnih baterijah. Ko se prikaže podmornica na vrhu in iz nje skoči na krov posadka, zagrmje od vseh strani topovi. Zadeta se potopi podmornica. Posadka se razen enega reši na barikade in se preda v ujetništvo.

Potopljeno krasno podmornico so kmalu dvignili, popravili in uvrstili med avstrijsko mornarico. Odslej so vsako jutro na drugem mestu odpirali barikade.

Ko je Italija nastopila, je pošiljala nad Pulj svoje velike balone sistema Parceval, da bi metali bombe. Toda obramba se je tako izpopolnila, da so se tudi ti napadi ponesrečili. Tako je bil sestreljen Parceval, imenovan po italijanskem letališču Citta d'Iesi.

Še bolj pa se je položaj Pulja izkazal v napadalni obrambi. Avstrijsko brodogradništvo je ponovno iz Pulja udarilo na italijansko obrežje in obstreljevalo tamošnje pristaniške naprave. Zato se je tudi Italija ob koncu vojne polastila vseh večjih avstrijskih bojnih ladij; le nekaj malih je prepustila Jugoslaviji. Tudi ni zadostovala Italiji posest Istre; vzela si je še otok Lastovo in na celini Zader.

Vkljub takim okrnitvam je še vedno naravna obrambna moč našega obrežja velika. V Kotorski boki je v varnem zavetju visokih gorá in ozkih vhodov skrita naša majhna vojna mornarica. Nad našim Primorjem letajo naša pomorska letala in kakor orli pazijo na vso okolico. Močne utrdbe še iz prejšnjih časov varujejo vhode v važnejša pristanišča.

Glavno pa je naše vojaštvo, ki je po svojem mirovnem stanju na 13. mestu med državami na svetu. Po bojnih sredstvih pa je s svojimi strojnimi puškami na 9., s težkimi topovi na 7. in z lahкими tudi na 7. mestu.

Več kot topovi in strojnice, tanki, ladje in letala pa pomeni duh, ki vlada med narodom in zlasti med mladino, na kateri predvsem sloni obramba domovine. »Z Bogom za kralja in domovino« je bojni klic Jugoslavije.

Ob nastopu Jugoslavije je naš veliki škof krški dr. Mahnič rekel, da je Bog dal jugoslovanskim narodom lastno državo in da jo moramo ohraniti in čuvati ter jo krepko in močno izročiti potomcem. Ta duh naj bo med vami, mladi Stražarji, pa bo Jugoslavija srečna!

Dr. K. C.

O P A Z U J

Kje je najbolj mrzlo? Na to vprašanje bo skoraj vsak izobraženec odgovoril: Na severnem tečaju. V resnici pa je najhujši mraz — kakor zatrjujejo raziskovalci — v nekaterih legah ob sibirski reki Leni. Tam je srednja mera nizkega mraza 62° Celzija. Ni se lahko vmisliti v to grozoto. L. 1928 je tudi nas po naših krajih močno treslo, da so nam zobje sklepetali in da smo prihajali polni sreža na obleki v šolo; pa vendar ni padlo srebro nikjer dalj kot 25—30° pod ničlo. Povprečno smo imeli takrat dober teden okrog 20° pod ničlo. In vendar smo ta pritisk močno občutili. Vodovodne cevi so pokale, ker je voda zmrzovala, ptički so cepali, ozeblina so se večale in množile.

Tudi o toploti smo bili poučeni, da imajo najhujšo vročino dežele ob ravniku. Pa ne pride vročina do najvišje stopnje v teh deželah (n. pr. v Braziliji ali v državi Kongo), pač pa okrog mesta Massaua ob Rdečem morju, v Eritreji, severno od Abesinije. Tam znaša srednja letna temperatura (toplina) 51° C nad ničlo. Če bi našo šolsko mladino tja preselili, bi imela kar naprej vročinske počitnice. V tem kraju

tudi noči ne prinesejo nič kaj ohladila. Pa kljub temu žive tudi tukaj ljudje. Rojeni v tem podnebju se izmlada privadijo vedni gorkoti in bi v mrzlih krajih, kakor so naši, težko izhajali. Je pač resničen pregovor: »Povsod voda teče in povsod se tudi kruh peče.«

Ali veš, kaj je »phon«? O metru, litru, kilogramu govorimo že kot o docela znanih stvareh. Manj nam je pa znan »phon« (reci fon). Phon je enota za merjenje šuma, hruma in vrisča. Ker je ropot zlasti bolnikom po mestih nadležna motnja in brez dvoma zdravju tudi škodljiva, vsaj tako zatrjujejo zdravniki, so začeli obseg šuma in ropota označevati in meriti. Kot enoto so vzeli šum, ki ni velik, marveč tak, da je za zdravo uho komaj slišen. To se označi z »0 Phon«. 30 fonov je ropot, kakor ga slišijo n. pr. na kaki predmestni, malo uporabljeni cesti. Mi ljudje smo že nekoliko glasnejši, kajti človeško govorjenje ima mero 60 fonov. Motorno kolo, ki nam gre že na živce, brenči z 90 foni. Kdor je bil v večji kovačnici, kjer je čul »bunkati kladivo močno« in še več takih mož, ki razbijajo obenem po nakovalnikih, bo vedel, kaj premore šum 120 fonov. Kar je čez, pa ni več za ušesa — in se navadno ne meri več.

Slava sveti Hostiji. Če je kakšna književna novost vredna vsestranskega priporočila, moramo to trditi o knjigi, ki jo je oskrbela provincijalna predstojnica uršulink M. Elizabeta. Zbirka njenih povečini novih evharističnih pesmi je izšla prav primerno za sedanjí čas, ko se bliža Evharistični kongres. Proslava svete Evharistije, ki je vlita v pesniške šopke in venčke M. Elizabete, je tako pristrčna, domača, da je dostopna vsem, tudi mladim čitateljem. Lepa, dovršena oblika, pesniška dikcija, najvzvišenejša snov, molitev v vezani besedi — vse to mora ogreti tudi človeka, ki drugače za pesniške umotvore nima ne kaj umevanja ne veselja.

Želimo, da bi se tudi naši mladi prijatelji Jezusovi ogrevali ob teh pesmih. V

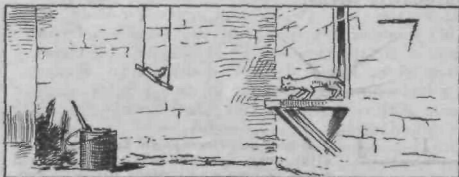
njih imamo dokaz, kako najde od Boga nadarjena pesniška duša vprav v sveti Evharistiji najhvaležnejše misli za opevanje v vezani besedi.

Šolske knjižnice naj bi ne pogrēšale te krasne knjige. Cena 15 Din, vez. 22 Din, po pošti Din 150 več.

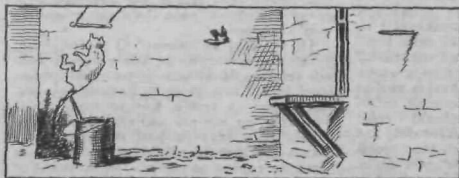
Evharistični cvetovi. P. Krizostom O. F. M. Tako se imenuje knjižica, ki vsebuje 4 pesmi in 3 igrice: Pankracijeva zmaga, Sveti Tarcizij, Blažena Imelda. — Vsebina je lepo označena z naslovom »Evharistični cvetovi«. Za kongresno leto kaj priporočljiva knjižica. Cena 6 Din. Naroči se po naših knjižarnah in pri frančiškanskem vratarju v Ljubljani.

Cirilmetodski Vjesnik je list, ki izhaja v Zagrebu in goji staroslovensko glasbo. Ima tudi glasbeno prilogo. Naroča se: Zagreb, Gundulićeva ul. 24.

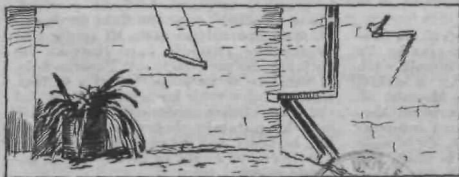
Kdo je urnejši?

Je veselo ptička pela,
muca rada bi jo
vjela;
se priplazi, zaleti —
Kje je ptička? Ni je,
ni.

Mucek spretno
telovadi.
se zasučē po navadi
Spodaj grdega barvila
je posoda polna bila.

Čof — se zatopi v
barvilo,
se rešuje vun z vso
silo.
Ptički prej je jamo
kopal,
sam zdaj v jami
bridko stokal.

SMEH JE ZDRAV

Gdč. učiteljica: »Kaj se pravi to: »dalj-
ni sorodnik?« — Feliks se oglasi: »Moj
stric, ki živi v Avstraliji.«

Učitelj vpraša modrega Grogca v šoli:
»Ali je sonce važno nebesno telo?« —
Grogce: »Ne!« — Učitelj: »Zakaj pa ne?«
— Grogce: »Podnevi je itak svetlo; po-
noči pa luna sveti.«

UGANK E

Črkovnica.

1				a			1
2			a		a		2
3		a				a	3
4	a						4
5		a				a	5
6			a		a		6
7				a			7

- 1—1 prst na roki,
2—2 strelivo,
3—3 hotelski uslužbenec,
4—4 del zemlje,
5—5 človek, ki živi ločen od drugih,
6—6 bratovo potomstvo (sorodstvo),
7—7 najnavadnejša sobna rastlina.

Dopolni v štirikotnikih k črki »a« po-
trebne črke, da dobiš besede, ki značijo
to, kar je povedano zgoraj poleg številk.

Naokrog.

1							1
2							2
3							3
4							4
5							5
6							6
7							7

Vloži zgoraj navedene črke v štirikot-
nike 1—1, 2—2 itd. tako, da dobiš:

- 1—1 ime ptice (morske potapljavke),
2—2 kar je počasnosti nasproti,
3—3 označbo za sneženo brozgo,
4—4 kar ima nabrušena klina,
5—5 drugo ime za »doto«,
6—6 ime za otroka, ki ga vzamejo za
svojega,
7—7 vrsto vlaka.

Če si pravilno rešil, bereš v debelo očr-
tanih četverkotih pričenši zgoraj v vrsti
1—1 v smeri urnega kazalca — opomin,
ki morda velja tudi tebi.

REŠITEV UGANK

Stopnice.

T o b a k a r i c a
S t o l e t n i c a
P o t o g l a v e c
P r i t o ž n i c a
P r e s t o l i c a
Z l a t o t o p k a
D a r o v i t o s t
S e v e r n i t o k
P o l d r u g s t o

Česalnik.

S l o m š e k
i e d a v l l
a č e t a m o
M a r i b o r

Rešitev ugank. Česalnik so prav re-
šili: Černelc Janja, Črepinšek Marija,
Malus Marija, gojenke v Zavodu čč. šš.
sester v Celju; Svoljšak Ivan, Matko,
Marjan — Dob; Zupan Herman, Ljuh-
ljana.

»Stopnice« in »Česalnik« so prav rešili:
Kovač Franček, Žekš Jožek, Gjergjek
Ludovik, Hil Rudolf, Ovčar Kristina, Be-
sov Cvetka, Tržišče na D.; Rihter Ema,
Rošker Ivan, Živič Roza, Brinovec Roza,
Petančič Tončka, Umek Alojzij, Živič Mi-
cika, Modrinjak France — vsi iz Pišec;
Konjar Jaka, Zavod sv. Stanislava; Ko-
njar Franc, Slatina Ivan, Smlednik; Ja-
mar Franc in Janko, Bled.

Izzrebani so bili za rešitev uganke »Zi-
daj« v 8. št.: Umek Alojz, Globoko-Pišec.
Za rešitev v št. 9: Brinovec Roza, Pišec.

ZA RAZMISLJANJE (Glej vpr. v št. 9.)

Če si dober računar . . .

Rešitev: $74\frac{2}{3} + 25\frac{1}{3} = 100$.

Kako so si pomagali?

Šli so k sodniku. Ta jim je posodil svo-
jega konja, da so lahko delili. Prvi jih
je dobil 9, drugi 6, tretji 2. Sodniku so
potem konja vrnili.